

Housing First in Europa

Housing First in Europa

Vanaf 2016 werd Housing First in toenemende mate belangrijk in Europa. Het rapport van de jury tijdens de Europese Consensus Conferentie over Dakloosheid in 2010 heeft aanbevolen Housing First en gerelateerde diensten in overweging te nemen bij het bestrijden van dakloosheid¹, dit werd gedeeld door de Europese Commissie².

In Europa bevestigden de resultaten van verscheidene onderzoeken dat Housing First succesvol kan zijn in Europese landen.

Deze studies tonen gezamenlijk aan dat Housing First in Europa:

- over het algemeen effectiever is dan het woonladdermodel om langdurige en herhaaldelijke dakloosheid van mensen met een intensieve, complexe hulpvraag te beëindigen.
- kosteneffectiever kan zijn dan het woonladdermodel omdat dakloosheid efficiënter beëindigd kan worden en tevens besparingen kan opleveren door het verminderen van het gebruik van andere dure diensten. Housing First kan bijvoorbeeld veelvuldig gebruik van spoedeisende medische en psychiatrische hulpdiensten verminderen, langdurig en onproductief verblijf in opvang en andere tijdelijke verblijfsvormen voorkomen en het aantal contacten met justitie verlagen.
- de ethische en humanitaire zorgen over de werking van het woonladdermodel aanpakt.

Sommige landen besloten om Housing First integraal onderdeel uit te laten maken van de nationale strategie om dakloosheid te bestrijden. In andere landen worden eerst nog experimenten uitgevoerd³ of wordt het op gemeentelijk niveau ingevoerd. Dat maakt dat Housing First op verschillende manieren wordt vormgegeven in Europa.

Dit document beschrijft de verschillende lopende Housing First activiteiten in Europa. Hierbij wordt gekeken naar de positie van Housing First ten opzichte van de landelijke strategie. Beschreven wordt welke exacte doelstellingen de verschillende initiatieven nastreven en hoe de ondersteuning en het voorzien in huisvesting wordt vormgegeven. Ten slotte wordt aandacht besteed aan de resultaten die reeds gerapporteerd zijn.

Alle beschreven voorbeelden volgen de kernprincipes van Housing First:

- België
- Denemarken
- Engeland
- Finland
- Frankrijk
- Ierland
- Italië
- Nederland
- Noorwegen
- Oostenrijk
- Portugal

¹ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=88&langId=en&eventId=315&furtherEvents=yes>

² <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=9770&langId=en>

³ FEANTSA (2012) *On the Way Home? FEANTSA Monitoring Report on Homelessness and Homeless Policies in Europe*. Brussel: FEANTSA - <http://housingfirstguide.eu/website/on-the-way-home-feantsa-monitoring-report-on-homelessness-and-homeless-policies-in-europe/>

Fondation Abbé Pierre/FEANTSA (2015) *An Overview of Housing Exclusion in Europe: 2015* - <http://housingfirstguide.eu/website/an-overview-of-housing-exclusion-in-europe-2015/>

- Schotland
- Spanje
- Verenigd Koninkrijk
- Zweden

In sommige landen in centraal en Oost-Europa was Housing First nog in ontwikkeling ten tijde van het schrijven van dit document.

1. België

Positie Housing First

Het Housing First België programma wordt op nationaal niveau toegepast. In de vijf grootste steden van België waren in 2015 in totaal acht Housing First-praktijken actief. Deze worden gerund door een combinatie van gemeenten en NGO's.

Doelstelling

Het doel van het programma was om in juni 2016 150 langdurig dakloze mensen te ondersteunen. De deelnemers zijn gemiddeld 5 jaar dakloos en hebben allemaal een intensieve hulpvraag.

Ondersteuning

De Belgische praktijken bieden op verschillende manieren ondersteuning. Vijf van de acht praktijken gebruiken intensief casemanagement en organiseren zo de toegang tot de benodigde hulpverlening. Elke deelnemer heeft een persoonlijk begeleider en elke Housing First-medewerker heeft een caseload van tussen de zes en acht deelnemers.

- **Antwerpen:** intensief casemanagement door een team van sociaal werkers.
- **Gent:** casemanagement door een woonbegeleider en een psycholoog.
- **Brussel (dienst 1):** multidisciplinair team bestaande uit een verpleegkundige, sociaal werker en een arts.
- **Brussel (dienst 2):** casemanagement door sociaal werkers gespecialiseerd in geestelijke gezondheidszorg en harm reduction.
- **Hasselt:** casemanagement door een huisvestingsspecialist en een begeleider.
- **Charleroi:** een multidisciplinair team bestaande uit verpleegkundigen, sociaal werkers, een onderwijsspecialist, een psycholoog een jobcoach en een huisvestingsspecialist.
- **Luik:** casemanagement door sociaal werkers en een huisvestingsspecialist.
- **Namen:** een multidisciplinair team bestaande uit verpleegkundigen, sociaal werkers, een onderwijsspecialist en een psycholoog.

Huisvesting

Housing First België maakt gebruik van reguliere huurappartementen. Er is sprake van een mix tussen zowel sociale als particuliere huisvesting. Daarnaast maken een aantal deelnemers gebruik van gespecialiseerd begeleid wonen.

Resultaten

Drie jaar lang (van september 2013 tot juni 2016) werd het model Housing First getest in Antwerpen, Gent, Hasselt, Brussel, Molenbeek, Luik, Charleroi en Namen.

In juni 2016 werd de experimentele fase, die werd gesubsidieerd door de federale overheid (via de Nationale Loterij), afgesloten met een presentatie van de resultaten. Na 2 jaar heeft een follow-up de effectiviteit van Housing First aangetoond: 90% van de huurders is nog steeds gehuisvest⁴. Het rapport toont aan dat ondanks hun zeer kwetsbare profiel de deelnemers toch blijf geven van het vermogen om hun woning te behouden.

Sinds juni 2016 zetten de gewesten zich in om de Housing First praktijken in de primeursteden te kunnen voortzetten en ze te blijven ontwikkelen en uitbreiden.

Op het Federale niveau, werd een ondersteunde dienst geïnitieerd: het Housing First Belgium LAB. Het Housing First LAB is een structuur die tot doel heeft ondersteuning te bieden aan de ontwikkeling van de huidige en toekomstige praktijken inzake Housing First in België.

⁴ <http://www.housingfirstbelgium.be/medias/files/housing-first-belgium-resultaten-nl.pdf>

2. Denemarken

Positie Housing First

Denemarken heeft een van de grootste Housing First-programma's van Europa. De strategie wordt geleid door de centrale overheid, werd in 2008 aangenomen en liep tot 2013. De nationale strategie richtte zich op 17 gemeenten waar dakloosheid het hoogst was, inclusief de drie grootste steden: Kopenhagen, Aarhus en Odense. Dit omvatte Housing-First praktijken gericht op meer dan 1.000 dakloze mensen met een intensieve hulpvraag. Housing First werd aangenomen als kernelement van de Deense strategie om systematisch te kunnen onderzoeken hoe Housing First in Denemarken zou kunnen werken⁵.

Na de positieve resultaten van de eerste strategie besloot de Nationale Raad voor Sociale Voorzieningen Housing First in 24 gemeenten te implementeren. Zowel intensief casemanagement als het multidisciplinaire team en het gebruik van Critical Time Intervention werd van augustus 2014 tot mei 2016 onderzocht. Daarnaast werd een speciaal programma voor jonge mensen (van 17 tot 24 jaar) in september 2015 tot de herfst van 2017 in 11 gemeenten geïntroduceerd.

De Nationale Raad voor Sociale Voorzieningen gaf de opdracht om het Housing First-principe en gerelateerde variabele ondersteuningsmodellen te implementeren op nationaal niveau. Dit vond plaats van mei 2016 tot december 2019. Het programma bevat ondersteuning om meer te leren over Housing First voor alle gemeenten, particuliere dienstverleners en niet-gouvernementele organisaties⁶.

Doelstelling

De Deense strategie streefde een aantal doelen na:

- Het aantal mensen dat op straat in barre omstandigheden leeft verminderen.
- Toenemende dakloosheid onder de jeugd aanpakken.
- Tijd die dakloze mensen in noodopvang doorbrengen verminderen.
- Verlagen van dakloosheid onder mensen die uit klinische opname of detentie komen.

Ondersteuning

Het merendeel van de ondersteuning vond plaats via intensief casemanagement. Gedurende de periode 2009-2013 zijn er door middel van intensief casemanagement meer dan 1.000 dakloze mensen met een intensieve hulpvraag ondersteund in 17 gemeenten. Eén Housing First-praktijk met een multidisciplinair team had in 2013 al 92 mensen ondersteund.

Huisvesting

Huisvesting wordt geleverd in samenwerking met sociale verhuurders. Er wordt zowel gebruik gemaakt van verspreide als van geclusterde huisvesting.

Resultaten

Denemarken heeft Housing First onderzocht door te kijken naar de verschillende resultaten tussen multidisciplinaire ondersteuning en ondersteuning via casemanagement. Ook zijn de resultaten van geclusterde en verspreide huisvesting met elkaar vergeleken. De evaluatie werd in 2013 afgerond. Met name multidisciplinaire ondersteuning liet een groot succes zien. Verspreide huisvesting bleek succesvoller te zijn dan geclusterde huisvesting.

De uitgebreide sociale voorzieningen in combinatie met sociale huisvesting lijken de meeste vormen van dakloosheid die samengaan met armoede en lage ondersteuningsbehoeften effectief te beëindigen⁷.

⁵ Benjaminsen, L. (2013). Update beleidsherziening: resultaten van de op Housing First-gebaseerde Deense strategie voor dakloosheid. *European Journal of Homelessness*, 7(2), 109-131 <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/04/Policy-Review-Update-Results-Danish-Strategy.pdf>

⁶ <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/04/Policy-Review-Update-Results-Danish-Strategy.pdf>.

⁷ Benjaminsen, L. en Andrade, S. B. (2015). Het testen van een typologie van dakloosheid binnen bijstandssystemen: gebruik van opvangcentra in Denemarken en de VS. *Housing Studies* DOI:10.1080/02673037.2014.982517

3. Engeland

Positie Housing First

Homeless Link, de nationale netwerkorganisatie voor de dakloosheidssector leidt het Housing First-project dat in 2016 van start ging. Zij ondersteunt instanties nationaal en plaatselijk om de benadering verder te ontwikkelen en te leveren in Engeland.

In Engeland is het al langer gebruikelijk om voor dakloze mensen die zijn gehuisvest in normale huisvesting laag-intensieve, ambulante ondersteuning in te zetten op basis van casemanagement.

Er zijn twee belangrijke Housing First-projecten in Engeland actief:

- **Camden Housing First** in Londen. De NGO Single Homeless Project heeft een aantal Housing First-praktijken opgezet en gerund in Londen. Van 2012 tot 2014 werd een proefproject ontwikkeld in samenwerking met het stadsbestuur in de Londense wijk Camden⁸.
- **Changing Lives Housing First** in Newcastle-Upon-Tyne. De Engelse NGO Changing Lives draait in samenwerking met de gemeente Newcastle een Housing First-praktijk in het noorden van Engeland⁹. In 2015 werkte Changing Lives Housing First met 38 deelnemers en had de capaciteit om maximaal 60 individuen en (echt)paren te ondersteunen. De focus van de ondersteuning ligt op realistische doelen behalen ten aanzien van de hulpvraag en aanhoudende fysieke en geestelijke gezondheidsproblemen.

Doelstelling

Housing First Engeland richt zich op het profileren van Housing First, het delen van lessen over en het evalueren van het gebruik van Housing First in heel Engeland¹⁰.

Camden Housing First selecteerde dakloze mensen met een intensieve hulpvraag op basis van herhaaldelijk, onsuccessvol contact met diensten voor daklozen in Camden. Het belangrijkste criterium voor verwijzing was de minimale periode van drie jaar onsuccesvol gebruik van de bestaande diensten.

Changing Lives Housing First is gericht op langdurig dakloze mensen die gedurende langere tijd onder barre omstandigheden op straat hebben geslapen. Het zijn mensen die herhaaldelijk bij bestaande diensten voor dakloosheid terechtkwamen maar wiens situatie van dakloosheid desondanks nooit werd opgelost.

Ondersteuning

Het team van Camden Housing First bestond uit een manager en twee medewerkers die ieder vijf Housing First-deelnemers ondersteunden. Emotionele ondersteuning en praktisch advies werd in combinatie met casemanagement geboden terwijl tegelijkertijd werd gezocht naar geschikte huisvesting. Camden Housing First hanteerde een bijzondere flexibele ondersteuning waarbij aanpassingen vaak wekelijks plaatsvonden op basis van de individuele behoeften van deelnemers.

Changing Lives Housing First regelt ondersteuning via een casemanagementmodel dat gebaseerd is op een intensivering van het bestaande ondersteuningsmodel voor dakloze mensen. De caseload werd verlaagd en de tijd die werd doorgebracht met deelnemers werd aanzienlijk verhoogd. Zo kon de ondersteuning op verzoek van elke deelnemer worden aangepast.

Huisvesting

Camden Housing First was volledig afhankelijk van de particuliere huursector. Dit was voor de medewerkers een pittige uitdaging aangezien de huizenmarkt in Londen behoorlijk oververhit was en er geen enkele stimulans te bieden viel aan de particuliere verhuurders. Hoewel het vinden van geschikte huisvesting wat tijd in beslag kon nemen, bleek de snelheid nog steeds hoger te zijn dan bij sociale huisvesting in Londen.

Changing Lives Housing First maakte met name gebruik van particuliere huurwoningen. Daarnaast werd in 2015 onderhandeld met sociale verhuurders.

Resultaten

Homeless Link werkt samen met onderzoekers om een bewijsbasis op te bouwen voor Housing First in Engeland¹¹.

⁸ <http://www.shp.org.uk/story/housing-first-provides-stability-chronically-homeless-people>

⁹ <http://www.changing-lives.org.uk>

¹⁰ www.homeless.org.uk

¹¹ Een observationele evaluatie van Changing Lives en andere voorbeelden van de Engelse implementatie van Housing First is beschikbaar op: <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2015/Housing%20First%20England%20Report%20February%202015.pdf>

Camden Housing First bereikte behoud van huisvesting, verbeteringen in de geestelijke gezondheid, fysieke gezondheid en sociale integratie. Er was ook enige vooruitgang met betrekking tot drugs- en alcoholgebruik, hoewel hier slechts een beperkt aantal mensen bij ondersteund werd.

Changing Lives Housing First behaalt hoge niveaus van behoud van huisvesting. Daarnaast worden ook verbeteringen geconstateerd ten aanzien van de geestelijke en fysieke gezondheid en drugs- en alcoholgebruik. De niveaus van sociale integratie laten ook een verbetering zien.

4. Finland

Positie Housing First

Housing First heeft in Finland een centrale rol in de nationale strategie om dakloosheid te bestrijden. Er is een landelijk doel om langdurige dakloosheid onder mensen met een complexe en intensieve hulpvraag te beëindigen¹². Väinölä Housing First¹³ wordt gerund door het Leger des Heils.

Doelstelling

De ondersteuningsprioriteiten van Väinölä Housing First hangen nauw samen met de universele doelstellingen van Housing First: behoud van huisvesting, gezondheid en welzijn en sociale integratie.

Ondersteuning

Väinölä Housing First maakt gebruik van een casemanagementmodel met inzet van het eigen team en wanneer het nodig is externe hulpverleners. Ondersteuning is 24/7 beschikbaar op locatie. Het team bestaat uit 11 mensen, inclusief sociaal werkers, zorgprofessionals, vrijwilligers en een werkbegeleider die deelnemers helpt om sociaal te integreren via betaald werk.

Deelnemers kunnen ervoor kiezen om deel te nemen aan een therapeutische gemeenschap¹⁴. De therapeutische gemeenschap wordt gezien als een mechanisme waarmee behandeling en begeleiding wordt geleverd. De nadruk ligt op het verbeteren van sociale ondersteuning voor en eigenwaarde van deelnemers. Er wordt een gestructureerde omgeving geboden waar dagelijks activiteiten plaatsvinden die zijn ontworpen om de gezondheid en het welzijn te bevorderen.

Vrijwillige deelname in het runnen van Housing First wordt aangemoedigd. Al het schoonmaak- en tuinierswerk binnen Väinölä Housing First wordt uitgevoerd door deelnemers. Het doel hiervan is om sociale ondersteuning en sociale integratie door middel van laagdrempelige werkzaamheden aan te moedigen. Daarnaast zijn de deelnemers betrokken bij open-huis-evenementen die bedoeld zijn om sociale integratie binnen de gemeenschap te bevorderen. De burens worden uitgenodigd in het Housing First-gebouw. Er zijn deelnemers die zich bijvoorbeeld vrijwillig aanmelden om de buurt netjes te houden. Dit bevordert een positieve relatie met de burens.

Huisvesting

In Finland is gebruik gemaakt van zowel verspreide als geclusterde huisvesting. De huisvesting wordt geleverd door de Y-Foundation (Y-Säätiö)¹⁵, een organisatie die nieuwe sociale huisvesting ontwikkelt voor verhuur in Finland. De huisvesting is gesitueerd in individuele appartementen en in appartementenblokken.

Resultaten

Door met Housing First te werken heeft Finland een duidelijke daling bereikt in de niveaus van langdurige dakloosheid. Elke maand worden er feedbackgegevens van deelnemers verzameld. Er is inmiddels succes gerapporteerd in het behoud van huisvesting en in het bevorderen van sociale integratie, met name in het aanhalen van contacten met familie en vrienden en met de plaatselijke gemeenschap. De gerapporteerde resultaten over drugs- en alcoholgebruik zijn gevarieerder.

¹² <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/153258>

¹³ <http://www.pelastusarmeija.fi/paikkakunnat/espoo/asumispalvelu>

¹⁴ <http://www.therapeuticcommunities.org/>

¹⁵ <http://www.ysaatio.fi/in-english/>

5. Frankrijk

Positie Housing First

Frankrijk heeft een van de grootste proefprojecten van het Housing First-model in Europa uitgevoerd. Het Un Chez-Soi d'abord-programma liet Housing First van 2011 tot 2016 proefdraaien in vier steden: Lille, Parijs, Toulouse en Marseille. Het project wordt op nationaal niveau geleid door DIHAL, de interministeriële instantie die verantwoordelijk is voor de nationale strategie voor dakloosheid. Bij het programma zijn de afdelingen gezondheid, huisvesting en sociaal welzijn van de Franse overheid betrokken. De Housing First-praktijken hebben allemaal een plaatselijke beheercommissie waarbij alle deelnemende organisaties betrokken zijn (gezondheid, sociaal werk, sociaal welzijn). Daarnaast is er een nationale stuurgroep actief.

Na de bijzonder positieve initiële resultaten werd besloten het Housing First-programma uit te breiden. De ondersteuning in de bestaande diensten werd voortgezet en gedurende 2017 werd toegewerkt naar de inzet van Housing First in 15 steden vanaf 2018.

Ondersteuning

Er wordt gebruik gemaakt van een multidisciplinair team waarvan ook ervaringsdeskundigen deel uitmaken. De Housing First-praktijken hanteren een caseload van 10 deelnemers per lid van het team.

Huisvesting

Huisvesting wordt geleverd door particuliere verhuurders.

Resultaten

In 2016 werden de resultaten van een grootschalig experimentele evaluatie gerapporteerd door P. Auquier van de Aix-Marseille Universiteit. Een groep van 353 Housing First-deelnemers werd vergeleken met een groep van 352 mensen die traditionele diensten gebruikten¹⁶. Hoewel niet alle resultaten altijd positief waren rapporteerde het Un Chez-Soi d'abord-programma na 13 maanden een aantal bijzonder hoge succespercentages:

- 80% van de deelnemers had zijn of haar huisvesting behouden.
- Een duidelijke afname van het gebruik van ziekenhuizen en noodopvang.
- Een duidelijke afname van buitenslapen en gevangenisstraffen.
- Verbetering van gezondheid en welzijn.
- Verbetering van sociale integratie.

Het Un Chez-Soi d'abord-programma toont een hoge modelgetrouwheid en laat daarmee zien dat de implementatie van het originele model succesvol kan zijn binnen de Europese context.

¹⁶ <http://housingfirstguide.eu/website/wp-content/uploads/2016/04/First-results-of-HF-experimentation-in-France-and-next.pdf> (Engels).

Meer informatie over het programma is ook beschikbaar via http://www.gouvernement.fr/sites/default/files/contenu/piece-jointe/2014/10/dihal_-_plaquette_gd_public_ucsd_b_ecran.pdf.

6. Ierland

Positie Housing First

Het Dublin Housing First-project wordt in opdracht van een overheidsinstantie: Dublin Regional Housing Executive beheerd door twee NGO's: Focus Ireland en Peter McVerryTrust. In 2015 werden er 40 mensen ondersteund door Housing First.

Doelstelling

Dublin Housing First richt zich op het vinden van huisvesting en het oplossen van woonproblemen voor de volgende doelgroepen:

- langdurig en herhaaldelijk dakloze mensen;
- dakloze mensen met geestelijke gezondheidsproblemen en/of problematisch gebruik van drugs en alcohol.

Ondersteuning

Het Dublin Housing First-project omvat zowel een Housing First-praktijk als een zogenaamd 'straatteam'. Dit team levert ondersteuning aan mensen die op straat leven. Ze verwijzen mensen met een intensieve hulpvraag naar Housing First.

Ondersteuning wordt geleverd door middel van intensief casemanagement. Daarnaast is er beschikking over een klinisch team met specialisten op het gebied van drugs en alcoholverslaving, geestelijke gezondheidszorg en fysieke gezondheidszorg. De diensten van het klinische team zijn zowel beschikbaar voor Housing First-deelnemers als voor mensen die door het 'straatteam' worden ondersteund.

Medewerkers van Dublin Housing First hebben een caseload van maximaal tien deelnemers.

Huisvesting

Het vinden van geschikte huisvesting is niet altijd eenvoudig. Huisvesting wordt voornamelijk geleverd door sociale verhuurders. Dat zijn in Ierland zowel gemeenten als NGO's. Er wordt ook gebruik gemaakt van de particuliere huursector.

Resultaten

Dublin Housing First behaalt bijzonder positieve resultaten in het behoud van huisvesting. Het initiële demonstratieproject liet successen zien voor wat betreft het verbeteren van de gezondheid, welzijn en sociale integratie¹⁷.

¹⁷ http://www.homelessdublin.ie/sites/default/files/publications/HFirst_Evaluation2015.pdf

7. Italië

Positie Housing First

Housing First Italia is een coöperatieve groep van aanbieders van Housing First. Onder toezicht van de Italiaanse federatie van dakloosheidsorganisaties, fio.PSD, wordt het gebruik van Housing First in heel Italië actief gepromoot¹⁸. Zodat Housing First een centrale rol kan krijgen in de Italiaanse strategie om dakloosheid te bestrijden. Housing First Italië had 51 leden in 10 Italiaanse regio's en 35 daarvan hadden in 2015 operationele projecten.

Er zijn twee belangrijke Housing First-projecten in Italië actief:

- **Tutti a Casa Famiglie** is een Housing First-project in Bologna. De dienst wordt gefinancierd door een mix van donaties van particulieren en liefdadigheidsinstellingen zoals Amici di Piazza Grande. De gemeentelijke sociale diensten helpen de families met een tegemoetkoming in de huurkosten. Dat maakt dat zij maximaal 30% van hun inkomsten zullen uitgeven aan huur.
- **Tetti Colorati ONLUS** is een Housing First-project in Sicilië en wordt beheerd door de Diocesan Caritas van Ragusa. De praktijk wordt gefinancierd met ondersteuning van het bisdom van Ragusa, particuliere donaties, een bijdrage van de centrale overheid en EU-financiering.

Doelstelling

De Tutti a Casa Famiglie-dienst heeft als voornaamste doel het maximaliseren van zelfstandig leven en sociale integratie voor voormalig dakloze families met een complexe hulpvraag.

Tetti Colorati ONLUS is gericht op zowel alleenstaande volwassenen als families. Naast het vinden en behouden van huisvesting, focust de praktijk zich op: gemeenschapsintegratie, positieve sociale ondersteuning en het bevorderen van zelfvertrouwen.

Ondersteuning

Tutti a Casa Famiglie levert een mix van directe ondersteuning en casemanagement met een multidisciplinair ondersteuningsteam. Het team bestaat uit een teamleider die gekwalificeerd sociaal werker is, een psychiater met een toezichthoudende rol, een sociaal werker, een psycholoog en een team van drie 'opleiders'. Deze opleiders richten zich op de ondersteuning bij sociale integratie. De ondersteuning richt zich op de families voor zo lang als nodig is. Waar mogelijk ligt de nadruk op het ondersteunen van de volwassenen in de families in de richting van betaald werk.

Tetti Colorati ONLUS werkt met intensief casemanagement in een team van negen medewerkers. Een teamleider draagt zorg voor de coördinatie van het team bestaande uit: een sociaal werker, opleider, antropoloog, taal- en cultuurbemiddelaar en drie vrijwilligers. In 2015 ondersteunden zij 35 huishoudens variërend van volledige families tot alleenstaande personen. Flexibele ondersteuning wordt aangepast op de specifieke hulpvraag van elke deelnemer. Dat maakt dat zaken zoals de frequentie van het aantal huisbezoeken individueel worden bepaald.

Huisvesting

Tutti a Casa Famiglie heeft in 2015 ondersteuning geleverd aan 42 families door gebruik te maken van appartementen in de particuliere huursector verspreid over de stad. Tetti Colorati ONLUS levert huisvesting via de particuliere huursector. Wanneer een gezin niet onmiddellijk kan worden gehuisvest dan kan een noodaccommodatie worden aangeboden via het bisdom van Ragusa. Daarnaast komt het voor dat Housing First in Ragusa de huur voor deelnemers betaalt omdat er geen minimumbasisinkomen beschikbaar is en er barrières bestaan voor tewerkstelling.

Resultaten

Housing First Italia krijgt academische ondersteuning van een wetenschappelijk comité dat evaluatiemethoden ontwerpt om Housing First specifiek in de Italiaanse context te kunnen beoordelen.

Tutti a Casa Famiglie heeft een hoge mate van behoud van huisvesting bereikt. Slechts twee families kozen ervoor met Housing First te stoppen. Eén familie verhuisde uit de regio van Bologna en kon hierdoor niet langer worden ondersteund. Een initiële beoordeling heeft daarnaast aangetoond dat er goede resultaten zijn behaald in het verbeteren van het welzijn van de families en hun niveaus van sociale integratie¹⁹.

Tetti Colorati ONLUS rapporteert een hoge mate van behoud van huisvesting. Daarnaast ook verbeteringen in sociale integratie, gezondheid en integratie.

¹⁸ <http://www.housingfirstitalia.org/en/housing-first/>

¹⁹ http://www.feantsaresearch.org/IMG/pdf/ws_4_guistinieta_piazzagrande.pdf

8. Nederland

Positie Housing First

In Nederland wordt de laatste jaren meer en meer ingezet op Housing First. Een aantal praktijken zijn al jaren actief, en een aantal praktijken zijn nog volop in ontwikkeling.

Om Housing First op te schalen, door te ontwikkelen en te profileren is in september 2013 een landelijk platform opgericht genaamd Housing First Nederland. Het platform richt zich tevens op de ontwikkeling van Housing First-professionals en praktijken.

Housing First is in de drie grootste steden actief:

- **Housing First Amsterdam.** De Housing First-praktijk in Amsterdam wordt sinds 2005 gerund door HVO-Querido²⁰. Deze NGO wordt volledig gefinancierd door de Nederlandse overheid. Sinds 2013 biedt HVO-Querido ook Housing First Jeugd. In 2015 werkte HVO-Querido met een caseload van 275 deelnemers en had de organisatie de capaciteit om verder uit te breiden.
- **Housing First Den Haag.** De Housing First-praktijk in Den Haag biedt sinds 2011 ondersteuning en is een samenwerking tussen het Leger des Heils en LIMOR. LIMOR is een landelijke organisatie voor maatschappelijke ondersteuning die verspreid over Nederland werkzaam is²¹. LIMOR is een stichting en wordt volledig gefinancierd door overheidsmiddelen. Sinds 2018 is er daarnaast Housing First specifiek voor jongeren. Eind 2019 begeleidde Housing First Den Haag 138 volwassenen en 30 jongeren. In Den Haag krijgen mensen die geen aansluiting kunnen vinden bij het bestaande hulpverleningsaanbod prioriteit voor Housing First.
- **Housing First Utrecht.** De Housing First-praktijk in Utrecht wordt gerund door de NGO De Tussenvoorziening²². In 2015 ondersteunde deze organisatie 80 Housing First-deelnemers.

Doelstelling

De focus van Housing First Amsterdam ligt op dakloze mensen die zowel geestelijke gezondheidsproblemen als verslavingsproblemen hebben.

Housing First Den Haag richt zich op mensen ouder dan 23 jaar die langdurig of herhaaldelijk dakloos zijn en waarbij sprake is van complexe, meervoudige problematiek. Housing First Jongeren richt zich daarnaast op mensen in de leeftijd van 16 tot en met 23 jaar die dak- en thuisloos zijn of dreigen te raken.

Housing First Utrecht ondersteunt deelnemers met langdurige dakloosheid, ernstige psychiatrische problematiek, problematisch drugs- en alcoholgebruik en soms criminaliteit.

Ondersteuning

Housing First Amsterdam ondersteunt door middel van intensief casemanagement. Er zijn projectleiders en zorgcoördinatoren in dienst die samen met de begeleiders zorgdragen voor de ondersteuning. De caseload van elke begeleider ligt tussen de zes en negen deelnemers. Kleinere caseloads worden gebruikt wanneer er sprake is van deelnemers met een zeer intensieve hulpvraag. Teamleden kunnen elkaar aflossen wanneer dat nodig is.

De ondersteuning wordt beschreven als soepel, variërend en verschuivend naar gelang de behoeften en de wensen van de deelnemer. Zo kan er hulp worden geboden bij het behoud van de woning en het dagelijks leven in de woning. Ondersteuning bij sociale integratie of als het nodig is bij de omgang met justitie. Ook kan er toegang geregeld worden tot andere benodigde diensten. De ondersteuning wordt georganiseerd door middel van een wekelijkse ontmoeting. Deze ontmoeting kan plaatsvinden in de woning van een deelnemer, maar ook op een openbare plaats of op het kantoor van HVO-Querido. Deelnemers kunnen telefonisch contact met begeleiders hebben als ze daar de voorkeur aan geven.

Housing First Den Haag werkt op basis van hoog-intensief casemanagement. Het team bestaat uit casemanagers, begeleiders (met en zonder ervaringsdeskundigheid), financieel specialisten, activeringscoaches, een huishoudelijk medewerker en een gedragswetenschapper. Housing First Jongeren werkt met intensief casemanagement en is tegelijkertijd een multidisciplinair team dat rechtstreeks behandeling biedt.

De caseload van een fulltime begeleider ligt tussen de vijf en tien deelnemers. Kleinere caseloads worden gebruikt wanneer er sprake is van deelnemers met een zeer intensieve hulpvraag. Over het algemeen heeft elke deelnemer twee begeleiders.

²⁰ <http://hvoquerido.nl>

²¹ <https://www.limor.nl/housing-first>

²² <https://www.tussenvoorziening.nl/hulp-nodig/wonen/housing-first/>

Housing First Den Haag is 24/7 bereikbaar en hanteert een persoonsgerichte, onvoorwaardelijke en relationele aanpak. Dat betekent dat de ondersteuning aangepast wordt op de behoefte. Begeleiders werken vanuit het hart en zijn vindingrijk. Er wordt praktische ondersteuning geboden zoals hulp bij het runnen van het huishouden of bij budgettering maar ook emotionele steun bij bijvoorbeeld het herstellen of opbouwen van betekenisvolle relaties of hulp op het gebied van gezondheid en welzijn. De ondersteuning sluit altijd aan bij de behoefte van de deelnemer.

Het team van Housing First Utrecht is flexibel en bestaat uit 14 medewerkers. Elke deelnemer heeft een casemanager die het overzicht ten aanzien van de hulpvraag behoudt en twee begeleiders. Zo kan de deelnemer altijd zijn of haar 'tweede' begeleider benaderen wanneer de 'eerste' niet bereikbaar is. De meeste leden van het Housing First-team zijn gekwalificeerd sociaal werkers. Daarnaast bevat het team een ervaringsdeskundige. Elke individuele medewerker heeft de primaire verantwoordelijkheid voor maximaal acht deelnemers en secundaire verantwoordelijkheid voor maximaal vijf deelnemers.

Het team levert intensievere ondersteuning wanneer hier behoefte aan is en reduceert de ondersteuning wanneer de hulpvraag minder intensief wordt. De casemanager regelt externe diensten wanneer dit nodig is.

Huisvesting

Housing First Amsterdam levert sociale huisvesting in samenwerking met woningbouwcorporaties.

Housing First Den Haag krijgt elk jaar 24 sociale huurwoningen ter beschikking. Het gaat om permanente huisvesting verspreid over de stad. Housing First verhuurt deze huisvesting onder aan deelnemers. Voor Housing First Jongeren zijn er nog geen prestatieafspraken gemaakt. Op dit moment wordt er gewerkt met huurovereenkomsten van een jaar die op naam staan van de jongeren. Wanneer de jongeren zich houden aan de regels van het huurcontract dan wordt na een jaar voor onbepaalde tijd verlengd.

Housing First Utrecht levert huisvesting via sociale verhuurders.

Resultaten

Housing First Amsterdam heeft hoge succespercentages gerapporteerd. Met hoge mate behoud van huisvesting en verbeteringen ten aanzien van geestelijke gezondheid, drugsgebruik en sociale integratie.

Housing First Den Haag heeft aangetoond dat dakloze mensen met intensieve en complexe hulpvragen een stabiel leven kunnen leiden in hun eigen woning. Na 2 tot 5 jaar is 85% van de deelnemers nog steeds gehuisvest. Ook laten de onderzoeken naar Housing First Den Haag een positief effect op de kwaliteit van leven zien. Deelnemers waarderen dat zij snel een woning en praktische hulp krijgen. Ook blijkt de houding van begeleiders voor hen van grote waarde en de ruimte die zij krijgen om op eigen wijze te werken aan herstel.

Housing First Utrecht rapporteerde in 2015 dat 85% van de deelnemers hun woning had behouden tijdens de periode van 2010 tot 2015. Daarnaast werden verbeteringen ten aanzien van de geestelijke gezondheid, fysieke gezondheid en drugs- of alcoholgebruik gerapporteerd. Er werden ook successen gerapporteerd in de sociale integratie, hoewel bleek dat eenzaamheid een probleem was voor een aantal deelnemers.

9. Noorwegen

Positie Housing First

In Noorwegen wordt huisvesting gezien als een basisrecht voor elke burger. In vergelijking met andere Europese landen is er sprake van een relatief laag niveau van dakloosheid. De inschatting is dat ongeveer 150.000 mensen in Noorwegen worden achtergesteld op de huizenmarkt en dat ongeveer 6.200 daarvan dakloos zijn²³. Vaak heeft deze kleine dakloze bevolkingsgroep een intensieve hulpvraag, inclusief ernstige psychiatrische aandoeningen en problematisch drugs- of alcoholgebruik.

Housing First is in Noorwegen onderdeel van een aantal diensten voor dakloosheid die worden geleverd binnen een geïntegreerde strategie en valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Tegen juli 2015 had Noorwegen 16 Housing First-praktijken die 237 mensen ondersteunden.

Doelstelling

Het Noorse beleid is gericht op 'normalisering'. Het benadrukt de snelle levering van huisvesting met ondersteuning naar behoefte.

Ondersteuning

Alle diensten in Noorwegen maken gebruik van intensieve vormen van casemanagement. Elke Housing First-praktijk varieert daarbij in samenstelling.

Huisvesting

Er wordt met name sociale huisvesting gebruikt en de nadruk ligt op het gebruik van verspreide huisvesting. Er zijn uitdagingen geweest in het vinden van geschikte en betaalbare huisvesting in de particuliere huursector. Noorwegen heeft een uitgebreid bijstandssysteem om huishoudens met een laag inkomen tegemoet te komen in de betaling van hun huur en de kosten van levensonderhoud.

Resultaten

De eerste Housing First-praktijk in Noorwegen werd operationeel in 2011. Tijdens de evaluatie bleek dat bij 93% van de deelnemers de situatie van dakloosheid succesvol werd beëindigd²⁴.

²³ 2015 cijfers, bron: Huisvestingsdatabank.

²⁴ Meer informatie is beschikbaar op: www.husbanken.no, www.drammen.kommune.no, www.napha.no, www.faf.no en www.nibr.no

10. Oostenrijk

Positie Housing First

Housing First in Oostenrijk werd ontwikkeld als onderdeel van het Wiener Wohnungslosenhilfe-programma. Dit programma is gericht op het leveren van psychosociale ondersteuning aan dakloze burgers in Wenen. Nadat in Wenen veel gedebatteerd werd over het veranderen van het overheersende woonladdermodel werd een driejarig proefproject van Housing First ontwikkeld.

Tegen het jaar 2015 had Neunerhaus Housing First in Wenen met 69 dakloze huishoudens gewerkt. Dit aantal is inclusief alleenstaande volwassenen en gezinnen met afhankelijke kinderen. Deze 69 huishoudens bevatten 131 mensen (46 vrouwen, 38 mannen en 47 afhankelijke kinderen).

Doelstelling

Housing First in Oostenrijk legt de nadruk op bevordering van sociale inclusie en op 'keuze' en 'regie'. Sociale inclusie richt zich op het actief vermijden van de institutionalisering die door dakloze mensen kan worden ervaren.

Ondersteuning

De ondersteuning wordt beschreven als flexibel en aangepast aan individuele behoefte. Aangezien de huisvesting onmiddellijk wordt geregeld is er meer tijd voor de sociaal werker om te focussen op deelname aan de samenleving. Waar mogelijk worden deelnemers ook begeleid richting betaald werk.

Huisvesting

De huisvesting wordt verspreid over de stad geleverd door woningbeheermaatschappijen. Deelnemers van Housing First hebben allemaal hun eigen, zelfstandige huurovereenkomst. Er wordt een mix gebruikt van sociale huisvesting, particulier gehuurde woningen en woningen van woningcorporaties.

Resultaten

De eerste twee jaar van Housing First in Wenen werden geëvalueerd²⁵. De resultaten waren met name indrukwekkend als het gaat om behoud van huisvesting. Een evaluatie rapporteert: 98,3% woningbehoud. Daarnaast werd ook een significante verbetering in sociale integratie geconstateerd.

²⁵ http://www.neunerhaus.at/fileadmin/Bibliothek/Neue_Website/Neunerhaueser/Housing_First/20150925_HousingFirst_Report_english.pdf

11. Portugal

Positie Housing First

Casas Primeiros startte in 2009 in Lissabon en wordt gerund door de NGO: AEIPS, een NGO die samenwerkt met overheidsinstanties²⁶.

Doelstelling

Casas Primeiro richt zich op langdurig dakloze mensen met hulpvragen, mensen die op straat leven en dakloze mensen met geestelijke gezondheidsproblemen. Ondersteuning is gericht op het verzekeren van een stabiele woonruimte, gezondheid en welzijn. Daarnaast is er aandacht voor het bevorderen van deelname aan de maatschappij en het onderhouden van positieve relaties.

Ondersteuning

Casas Primeiro biedt een flexibele mix van directe begeleiding en casemanagement. Een team van medewerkers past de ondersteuning aan op de individuele behoeften en voorkeuren van de deelnemer. Maximaal 60 mensen worden ondersteund door een team van 6 medewerkers. De maximale caseload per medewerker is 10 deelnemers.

Het Casas Primeiro-team kan deelnemers in contact brengen met externe ondersteuning wanneer zij dit nodig hebben. Dit kan bijvoorbeeld gaan om onderwijsdiensten maar ook om geestelijke gezondheidszorg of om ondersteuning bij bijvoorbeeld het (opnieuw) contact leggen met familie.

Door middel van een wekelijkse groepsbijeenkomst met deelnemers wordt onderlinge steun gecreëerd. Daarnaast vinden er wekelijkse huisbezoeken plaats waarbij er aandacht is voor die gebieden van ondersteuning die op dat moment relevant zijn voor de deelnemer.

Huisvesting

Casas Primeiro gebruikt particuliere huurappartementen.

Resultaten

Hoewel de gerapporteerde verbeteringen niet voor iedereen gelden zijn de resultaten van Casas Primeiro over het algemeen bijzonder positief:

- goed behoud van huisvesting;
- grote afname in het gebruik van spoedeisende hulp en opnames in psychiatrische ziekenhuizen;
- verbetering in gezondheid en welzijn;
- verbetering in sociale integratie;
- bijzonder hoge tevredenheidspercentages.

²⁶ <http://www.aeips.pt>

12. Schotland

Positie Housing First

NGO Turning Point begon in 2010 met de ontwikkeling van de eerste Housing First-praktijk in Schotland. De ontwikkeling van Glasgow Housing First vond plaats in samenwerking en met financiële ondersteuning van de gemeente van Glasgow, de politie, de Schotse overheid, de Nationale Gezondheidsdienst en sociale verhuurders.

In 2015 ondersteunde Glasgow Housing First 34 mensen en had een capaciteit van maximaal 42 mensen. Er waren plannen om Housing First uit te breiden naar naburige gemeenten²⁷.

Doelstelling

Glasgow Housing First werd primair ontwikkeld in reactie op de toename van druggerelateerde sterfgevallen onder alleenstaande dakloze volwassenen.

De focus lag daarmee op problematisch drugs- en alcoholgebruik en niet op ernstige psychiatrische problemen of langdurige dakloosheid. De praktijk wees echter uit dat veel van hen vaak wel met deze problematiek kampten.

Ondersteuning

Het team werkt op basis van casemanagement met een flexibele benadering. Hierbij is sprake van een individueel aangepaste en flexibele reactie op de hulpvraag. De ondersteuning kan van week tot week verschillend zijn. Het ondersteuningsteam wordt geleid door een servicemanager en heeft een coördinator en twee assistent-coördinatoren.

Directe ondersteuning aan deelnemers wordt primair geleverd door drie ervaringsdeskundigen die in 2015 maximaal 14 deelnemers per persoon ondersteunden. De ervaringsdeskundigen zijn allemaal opgeleide medewerkers van Housing First met directe ervaring in dakloosheid en problematisch drugs- of alcoholgebruik. Hiermee wijkt Glasgow Housing First af van wat gangbaar is in de overige Europese landen omdat het ervaringsdeskundigen inzet als persoonlijk begeleiders in plaats van als aanvulling op de ondersteuning van zorgprofessionals²⁸.

Gemiddeld krijgen deelnemers twee keer per week bezoek van een ervaringsdeskundig begeleider. De ontmoetingen vinden plaats volgens de voorkeur van de deelnemers. Dat kan in hun eigen woning zijn maar ook in bijvoorbeeld een café of de kantooruimte van het team. Ondersteuning kan ook door andere personeel geboden worden als dat nodig is. Daarnaast brengt Glasgow Housing First de deelnemers in contact met psychiatrische, medische en andere diensten die het team zelf niet levert.

Huisvesting

Huisvesting werd geleverd in samenwerking met de sociale verhuurders in Glasgow.

Resultaten

In 2015 waren de niveaus van behoud van huisvesting bijzonder hoog. Daarnaast werden er verbeteringen in de geestelijke en fysieke gezondheid gerapporteerd. Drugs- en alcoholverbruik bleek verminderd. De voortgang ten aanzien van sociale integratie liet een wat gemengder beeld zien.

²⁷ <http://www.turningpointscotland.com/what-we-do/homelessness/glasgow-housing-first/>

²⁸ Systemen om mensen met ervaring in drugs- of alcoholgebruik als medewerkers en begeleiders op te leiden zijn redelijk gangbaar in Groot-Brittannië.

13. Spanje

Positie Housing First

HÁBITAT is operationeel sinds 2014 en is het eerste voorbeeld van Housing First in Spanje. Het werd ontwikkeld door RAIS Fundación en ondersteunt 38 mensen in Málaga, Barcelona en Madrid.

Doelstelling

HÁBITAT focust zich op dakloze mensen met een intensieve hulpvraag. Dat kan gaan om mensen die kampen met langdurige en terugkerende dakloosheid, mensen met geestelijke gezondheidsproblemen of problematisch alcohol- en drugsgebruik. Sommige deelnemers hebben ook een beperkende ziekte of handicap.

Ondersteuning

De ondersteuning is gebaseerd op intensief casemanagement. HÁBITAT heeft allereerst een algemeen coördinator. Daarnaast beschikt elke stad over een coördinator en twee Housing First-medewerkers die zijn opgeleid in sociaal werk en volwassenonderwijs.

De samenstelling, intensiteit en ondersteuning worden bepaald door de individuele deelnemer. Het team kan flexibel reageren en ondersteunen bij het dagelijks leven. Zo kunnen Housing First-medewerkers helpen bij het beheer en behoud van de huisvesting, het onderhouden van positieve relaties met de verhuurders en de burens, maar ook bij het opbouwen van contacten met vrienden of familie.

Daarnaast werkt HÁBITAT nauw samen met externe diensten om te kunnen voorzien in de behoeften van de deelnemers. Zo worden deelnemers ondersteund wanneer zij toegang nodig hebben tot sociale voorzieningen en gezondheidsdiensten, maar ook tot onderwijs en werkgelegenheid.

Huisvesting

HÁBITAT biedt een mix van particuliere- en sociale huurwoningen. In Barcelona was de organisatie in 2015 afhankelijk van de particuliere huursector.

Resultaten

In de eerste zes maanden dat HÁBITAT operationeel was, heeft een onafhankelijke evaluatie al positieve resultaten laten zien. Het economische aspect van het onderzoek toonde aan dat het HÁBITAT-programma beter presteert dan de meer traditionele diensten met vergelijkbare kosten. De betere resultaten hadden met name betrekking op het behoud van huisvesting en de tevredenheid over de huisvesting. Uit de evaluatie blijkt dat het Housing First deelnemers een gevoel van veiligheid geeft en hen helpt bij het onderhouden van relaties met familie²⁹.

²⁹ https://www.raisfundacion.org/en/what_we_do/habitat (Engels)
https://www.raisfundacion.org/es/que_hacemos/habitat (Spaans)

14. Zweden

Positie Housing First

Zweden had in 2015 nog geen nationaal programma met een duidelijke focus op Housing First. Wel werd Housing First als programma, filosofie, methode en dienst geïntroduceerd en geïntegreerd in plaatselijke strategieën tegen dakloosheid. Daarnaast werd Housing First verwerkt in strategische documenten zoals de nieuwe richtlijnen voor behandeling van drugsmisbruik van de Nationale Raad voor Gezondheid en Welzijn. Dat betekent dat de introductie van Housing First plaatsvond in een periode van doorlopende hervorming van de bijstandssystemen en sociale huisvestingssystemen in Zweden.

De eerste twee Housing First-praktijken gingen in 2010 van start in Stockholm en in Helsingborg. In 2013 werd Housing First een permanent onderdeel van het sociale huisvestingsprogramma in Helsingborg. Eind 2015 gebruikten 14 gemeenten Housing First.

In een van de gemeenten wordt het volledige programma gerund door een NGO. In twee gemeenten wordt de ondersteuning geleverd onder contract van de City Mission door de sociale diensten. Er is een formeel netwerk gecreëerd voor alle gemeenten die Housing First gebruiken. Zij ontmoeten elkaar regelmatig en bespreken de verschillende aspecten van Housing First.

Doelstelling

De doelgroep van alle Housing First-praktijken in Zweden zijn dakloze mensen uit wat 'situatie 1' wordt genoemd. Mensen die op straat leven en mensen die verblijven in nachtopvang.

Ondersteuning

In Göteborg werd gebruikgemaakt van één multidisciplinair team. De twee andere teams werkten volgens intensief casemanagement. In andere gemeenten wordt ondersteuning geboden door sociaal werkers in dienst van sociale diensten.

Resultaten

De prestaties worden gerapporteerd als zijnde universeel goed voor alle operationele Housing First-praktijken in Zweden³⁰. Zowel voor wat betreft de tevredenheid van de deelnemers als de percentages van behoud van huisvesting. In 2013 behield 84% succesvol de huisvesting in Helsingborg.

³⁰ <http://www.soch.lu.se/en/research/research-groups/housing-first>